

УДК 316.472.47-047.27(=161.2):323.174(477.83-25+477.62-25)

Сусак В.І., канд. соціол. наук, доцент, професор кафедри соціології Українського Католицького Університету, вул. І. Свенціцького, 17, Львів, 79011, Україна, e-mail: vi.susak@gmail.com,
Ващинська І.І., молодший науковий співробітник Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, e-mail: vashchynska23@gmail.com

ЛОЯЛЬНІСНА КОМПОНЕНТА ІДЕНТИЧНОСТІ “УКРАЇНЕЦЬ/КА”: РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ НА ПРИКЛАДІ МІСТ ЛЬВОВА ТА ДОНЕЦЬКА (1994–2010–2015 рр.)

У цій статті групі лояльності інтерпретуються як суб'єктивна складова соціальних ідентичностей – важливий структуроутворюючий чинник регіоналізму. У цьому контексті звернуто увагу на дві змістоутворюючі лояльнісні складові ідентичності “українець/ка”: громадянську та націоналістичну. Особливості їхніх вимірів формують регіоналізм в Україні. Результати досліджень, проведених у Львові та Донецьку, показали ознаки формування модерної української нації, оскільки громадянська лояльнісна компонента ідентичності “українець/ка” протягом 1994–2010–2015 рр. превалювала над націоналістичною компонентою з певними варіаціями в регіонах.

Ключові слова: соціальна ідентичність, групова лояльність, регіоналізм, Львів, Донецьк, модерна українська нація, порівняння середніх, однофакторний дисперсійний аналіз.

Впродовж багатьох років актуальним залишається дослідницьке питання щодо ролі ідентичностей у формуванні регіоналізму в Україні. Їх важливість у зазначеному контексті порушують, зокрема, О. Маланчук, Н. Черниш, В. Сусак в опублікованому циклі статей [1; 2]. Проте до сих пір фактично не розкрито питання змістового наповнення ідентичностей у їхніх регіональних проявах.

Відповідь можна знайти, розглянувши соціальні ідентичності їхньому діалектичному взаємозв'язку з груповими лояльностями. Якщо дослідженню ідентичностей, хоча й з різною інтенсивністю у часі, присвячено багато уваги, то ступінь вивчення питання лояльностей у вітчизняній науковій літературі залишається недостатнім і фрагментованим. Нам вдалося проаналізувати лише декілька статей вітчизняних соціологів щодо зазначеної проблематики, у яких автори здебільшого акцентували свою увагу на організаційній і споживчій лояльностях [3; 4]. Проте варто зазначити, що зарубіжні дослідники більш активно займаються вивченням тематики лояльностей, зокрема групових.

Отже, наукове обґрунтування феномену “групова лояльність” та виокремлення його структурних компонентів відображено у працях американського дослідника Д. Дракмена [5] та британців – М. Ван Вугта та К. Гарт [6]. Вони пропонують виокремлювати когнітивні, емотивні та поведінкові елементи групових лояльностей, доповнюючи цю тріаду нормативною участю, через яку лояльність проявляється у соціальних практиках на підтримку цілісності групи. Американські вчені у сфері соціальної психології К. Джеймс та Р. Кропанзано запропонували визначати диспозиційну лояльність як “прихильність до соціальної одиниці, до якої належить людина, та до її цілей, символів і вірувань” [7, с. 179]. Крім того, дослідники описують диспозиційні варіації

групових лояльностей. Наукове теоретизування щодо виокремлення різновидів лояльностей здійснили у своїх працях шведський дослідник у галузі соціальної психології М. Елвесон, який ввів у науковий дискурс поняття інструментальної лояльності, типовими ознаками якої є правові угоди і грошові винагороди, та ідентифікаційної, яка характеризується визнанням подібності з членами певної соціальної когорти, відчуттям позитивних емоцій до групи та соціальними зв'язками [8]. Що ж стосується соціологічного трактування лояльності та її різновидів, то найактивніше цим поняттям оперував американський соціолог Е.С. Богардус. Автор зазначив, що лояльності можуть проявлятися у різних формах, зокрема, у вигляді інтернаціональної лояльності, у формі патріотизму, націоналізму, лояльності до громади, лояльності до сім'ї тощо [9, с. 303–308].

Мета статті – з'ясувати зміст і наповненість регіональних вимірів ідентичності “українець/ка” крізь призму громадянської та націоналістичної лояльнісних компонент у часовій перспективі 1994–2010–2015 рр.

Беручи до уваги усе описане, ми пропонуємо у цій статті оперувати такими дефініціями:

Соціальна ідентичність – усвідомлення приналежності до певної соціокультурної спільноти на основі суб'єктивних чинників (самоусвідомлення подібності з її представниками) та об'єктивних передумов (спільність території проживання, мови, звичаїв тощо).

Групова лояльність – прихильність до соціальної групи, яка характеризується визнанням подібності з членами певної соціальної групи, відчуттям позитивних емоцій щодо неї, соціальними зв'язками між її представниками та їхньою груповою поведінкою.

Стосовно діалектичного взаємозв'язку цих понять, то, не вдаючись до фундаментальних теоретизувань, зазначимо, що групова лояльність є суб'єктивною складовою соціальної ідентичності, це дозволяє розкрити її змістову наповненість і зрозуміти процес її формування. Саме завдяки дослідженню групових лояльностей ми можемо пояснити суть приналежності до певної “ми-групи” і водночас надати змістову оцінку дистанціювання стосовно тієї чи іншої “вони-групи”.

Якщо імплікувати поняття “соціальна ідентичність” та “групова лояльність” у контекст дослідження проблеми регіоналізму, то соціальну ідентичність ми пропонуємо інтерпретувати, як важливий структуроутворюючий чинник регіоналізму, а групову лояльність – як концепт, що пояснює суть і наповненість локальних соціальних ідентичностей (рис. 1).

Як ілюстрації для наведеного, ми розглянемо результати трьох хвиль міжнародного дослідження “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”, проведених у 1994, 2010 та 2015 рр. (вибірка в кожному з міст становила 400 респондентів, які репрезентували його населення у віці від 18 років і старше). Зокрема, у попередньо проведеному дослідженні було виявлено, що при вільному виборі 28 ідентитетів, які репрезентували національні, соціально-класові, релігійні, регіональні, гендерні, політичні та вікові характеристики жителів

обох міст [2, с. 11–13], у 1994 та 2010 рр. і у Львові, і в Донецьку національна ідентичність “українець/ка” входила в п’ятірку найпопулярніших. У 2015 р. ситуація дещо змінилась: у Львові ідентичність “українець” була на першому місці, а в Донецьку вона опинилась на 8-му місці, проте й надалі входила в десятку найбільш опуклих.

Рис. 1. Схема взаємозв'язку між концептами “соціальна ідентичність” і “групова лояльність” у рамках дослідження регіоналізму

Джерело: складено авторами.

За допомогою показника “лояльність” ми перевірили змістову наповненість цієї популярної ідентичності “українець/ка”. При цьому ми звернули увагу на такі дві її можливі змістоутворюючі складові: громадянську (коли приналежність до нації обумовлюється модерними багатоскладовими конструктивістськими чинниками) та націоналістичну (коли пояснення приналежності до певної нації шукається серед примордальних чинників – монокультурність, традиція, довготривала історія розвитку тощо). Ми припускаємо, що діалектична єдність і протилежність цих складових ідентичності “українець/ка” фактично формує ментальність сучасного українського суспільства, а тому їхні виміри, їхнє пропорційне співвідношення необхідно аналізувати та пояснювати. У режимі вторинного використання евристичного потенціалу зазначеної бази даних ми сконструювали такі два індекси.

1. “Націоналістична лояльнісна компонента”, який сформовано за результатами взаємодії трьох змінних:

- а) вимірювання рівня прихильності до українських націоналістів за шкалою від 0 до 10, де 0 означає дуже негативне ставлення до них, а 10 – дуже позитивне;
- б) з’ясування ступеня спільності з українськими націоналістами з використанням шкали від 1 до 4, де 1 означає багато спільного з ними, а 4 – нічого спільного;
- в) вивчення сили згоди з твердженням “Україна – тільки для українців” за 5-бальною шкалою, де 1 – повна згода з твердженням, а 5 – цілковита незгода з ним.

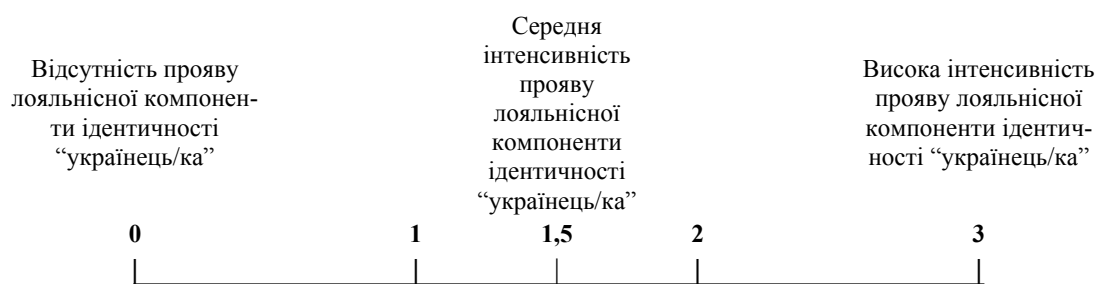
Сам індекс конструювався з використанням команди “обчислити”, коли до уваги бралися значення 8, 9, 10 змінної а), значення 1, 2 змінних б) і в).

2. “Громадянська лояльнісна компонента”, що укладено за вимірами таких змінних:

- а) вивчення сили згоди з твердженням: “Не має значення, якою мовою люди розмовляють, при умові, якщо вони підтримують Україну”;
- б) вивчення сили згоди з твердженням: “Різні національні групи можуть жити в гармонії між собою в одній країні”;
- в) вивчення сили згоди з твердженням: “Україна – тільки для українців”.

Усі три змінні вимірювалися шкалою від 1 до 5, де 1 – повна згода з твердженням, а 5 – цілковита незгода з ним. Індекс конструювався з використанням команди “обчислити”, коли до уваги бралися значення 1, 2 змінних а) і б), значення 4, 5 змінної в).

Обидва індекси шкалювалися значеннями від 0 до 3, де 0 – відсутність прояву відповідної лояльнійної компоненти ідентичності “українець/ка”, а 3 – висока інтенсивність відповідного прояву. За цією шкалою значення 1,5 відповідало середній інтенсивності прояву лояльнійних компонент (рис. 2).

Рис. 2. Шкала вимірювання інтенсивності прояву громадянської або націоналістичнійної лояльнійних компонент ідентичності “українець/ка”

Джерело: складено авторами.

Наступним нашим кроком було виокремлення активних кейзів респондентів, які обрали ідентичність “українець/ка”. Відтак варіації значень обох індексів ми аналізували в середовищах цих виокремлених випадків.

Параметри групових лояльностей респондентів Львова і Донецька засвідчили такі міжрегіональні подібності та відмінності у перспективі 1994–2010–2015 рр.

І у Львові, і в Донецьку в 1994–2010–2015 рр. прояв громадянськійної лояльнійної компоненти ідентичності “українець/ка” був виражений відчутно активнійше, ніж націоналістичнійної. Середні значення першої за представленою шкалою були більшими за 1,5, а другої – переважно меншими за 1,5 (крім Львова 2010 р. – середнє становило 1,53 при активно вираженому стандартному відхиленні розміром 0,99) (табл. 1, 2). Водночас під час усіх років спостереження громадянська лояльнійсна компонента в Донецьку була статистично більш значущою, ніж у Львові, а націоналістична була активнійше виражена у Львові, ніж у Донецьку. У цих порівняльнійних контекстах різниця була найбільшою у 2010 р.

Зазначене переважання громадянськійної лояльнійної компоненти ідентичності “українець/ка” над націоналістичнійною при формуванні було статистично значущим на рівні 0,01 як у Львові, так і в Донецьку в 1994, 2010 та 2015 рр. (табл. 3, 4). У часовій перспективі громадянська лояльнійсна компонента мала сталі параметри в обох містах у 1994 р., порівнюючи з 2010 та 2015 рр. У Львові громадянська лояльнійсна компонента була найменш значущою в 2010 р., а в Донецьку – в 2015 р., порівнюючи з іншими роками спостереження. Націоналістична компонента і у Львові, і в Донецьку була найменш інтенсивною у проявах в 1994 р.; з найбільш високою інтенсивністю вона проявилась у 2010 р. в обох містах.

Таблиця 1

Параметри середнього громадянської лояльнісної компоненти ідентичності “українець/ка” (порівняльний контекст: Львів – Донецьк у межах років опитування)

	1994 р.		2010 р.		2015 р.	
	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість
Львів	2,33/0,82	0,43**	1,83/0,90	0,76**	1,97/0,88	0,56**
Донецьк	2,76/0,53		2,59/0,71		2,53/0,62	

** Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,01.

Джерело: складено за даними опитування “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”.

Таблиця 2

Параметри середнього націоналістичної лояльнісної компоненти ідентичності “українець/ка” (порівняльний контекст: Львів – Донецьк у межах років опитування)

	1994 р.		2010 р.		2015 р.	
	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість
Львів	1,16/1,01	1,01**	1,53/0,99	1,27**	1,33/0,96	1,13**
Донецьк	0,15/0,44		0,26/0,58		0,20/0,44	

** Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,01.

Джерело: складено за даними опитування “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”.

Таблиця 3

Порівняння середніх громадянської та націоналістичної лояльнісних компонент ідентичності “українець/ка” (Львів у межах років опитування)

	1994 р.		2010 р.		2015 р.	
	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість
Громадянська лояльнісна компонента	2,33/0,82	1,17**	1,83/0,90	0,30**	1,97/0,88	0,64**
Націоналістична лояльнісна компонента	1,16/1,01		1,53/0,99		1,33/0,96	

** Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,01.

Джерело: складено за даними опитування “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”.

Таблиця 4

**Порівняння середніх громадянської та націоналістичної
лояльнісних компонент ідентичності “українець/ка”
(Донецьк у межах років опитування)**

	1994 р.		2010 р.		2015 р.	
	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість
Громадянська лояльнісна компонента	2,76/0,53	2,61**	2,59/0,71	2,33**	2,53/0,62	2,33**
Націона- лістична ло- яльнісна компонента	0,15/0,44		0,26/0,58		0,20/0,44	

** Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,01.

Джерело: складено за даними опитування “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”.

У цілому у перспективі 1994–2010–2015 рр. обидві лояльнісні компоненти мали сталі параметри в Донецьку на протигагу параметрам у Львові, де спостерігалися більш динамічні показники (табл. 5, 6). У Донецьку різниця між середніми значеннями громадянської лояльнісної компоненти до певної міри була помітною тільки при порівнянні 1994 та 2015 рр. При цьому у Львові не було відмінності між середніми значеннями громадянської складової для 2010 та 2015 рр., а для націоналістичної – між 1994 та 2015 рр. У всіх інших порівняльних часових контекстах відмінності між середніми як громадянської, так і націоналістичної компонент у Львові були статистично значущими.

Таблиця 5

**Порівняння середніх для громадянської та націоналістичної
лояльнісних компонент ідентичності “українець/ка”
(Львів – роки опитування)**

	Громадянська лояльнісна компонента		Націоналістична лояльнісна компонента	
	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість
1994 р.	2,33/0,82	1994–2010: 0,50** 1994–2015: 0,36** 2010–2015: 0,14 ^{ns}	1,16/1,01	1994–2010: 0,37** 1994–2015: 0,17 ^{ns} 2010–2015: 0,20*
2010 р.	1,83/0,90		1,53/0,99	
2015 р.	1,97/0,88		1,33/0,96	

** Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,01.

* Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,05.

^{ns} Різниця між середніми є статистично незначущою.

Джерело: складено за даними опитування “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”.

Таблиця 6

Порівняння середніх для громадянської та націоналістичної лояльнісних компонент ідентичності “українець/ка” (Донецьк – роки опитування)

	Громадянська лояльнісна компонента		Націоналістична лояльнісна компонента	
	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість	Середнє/ стандартне відхилення	Різниця між середніми та її статистична значущість
1994 р.	2,76/0,53	1994–2010: 0,17 ^{ns}	0,15/0,44	1994–2010: 0,11 ^{ns}
2010 р.	2,59/0,71	1994–2015: 0,23*	0,26/0,58	1994–2015: 0,05 ^{ns}
2015 р.	2,53/0,62	2010–2015: 0,06 ^{ns}	0,20/0,44	2010–2015: 0,06 ^{ns}

* Різниця між середніми є статистично значущою на рівні 0,05.

^{ns} Різниця між середніми є статистично незначущою.

Джерело: складено за даними опитування “Львів – Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей”.

Висновки. На підставі проведених порівнянь можна зробити висновок, що ідентичність “українець/ка” у часовій перспективі 1994–2010–2015 рр. у Львові та Донецьку – двох важливих регіональних центрах, відповідно, на Заході та Сході України зберегла свою опуклість і високий структуроутворюючий потенціал. Вона дещо послабилась у Донецьку у 2015 р. (очевидно, внаслідок військової агресії РФ на Сході України) проте залишилась у 10-ці найпопулярніших ідентичностей донеччан. Застосування концепту “лояльність” дозволило нам у певному напрямі з’ясувати суть і наповненість локальних вимірів ідентичності “українець/ка”. По-перше, у рамках лояльнісної дихотомії “громадянське vs націоналістичне” в середовищах двох важливих регіональних центрів України ми бачимо ознаки формування модерної української нації, оскільки громадянська компонента під час усіх років дослідження активно превалювала над націоналістичною. Цей результат перегукується з результатами іншого дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова 3–9 березня 2017 р. в усіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Його висновком є те, що в Україні переважає загальногромадянська ідентичність, адже 95% опитаних абсолютно або, скоріше, погодились із судженням: “Я вважаю себе громадянином України” [10, с. 7]. Водночас є й ознаки регіональних особливостей досліджуваної нами ідентичності “українець/ка”. Зокрема, в середовищі донеччан громадянська лояльнісна компонента була активніше виражена, ніж серед львів’ян, а націоналістична – серед львівських респондентів на протигагу до донецьких. У 1994–2010–2015 рр. показники обох лояльнісних компонент серед донеччан були практично сталими, а серед львів’ян мали достатньо активну динаміку, зокрема, 2010 р. був позначений певною активізацією націоналістичної складової та частковим “приглушенням” громадянської, порівнюючи з 1994 та 2015 рр.

Список використаних джерел

1. Черниш Н.Й., Сусак В.І. Прелюдія. Тягар “радянської спадщини”: ідентифікаційні моделі жителів Львова і Донецька (1994–2010 рр.) *Український соціум*. 2016. № 3 (58). С. 8–19.
2. Маланчук О., Черниш Н.Й., Сусак В.І. Форсований вибір: ідентичності та постави до і після Євромайдану. *Український соціум*. 2016. № 4 (59). С. 8–20.

3. Никоненко Л.В. Теоретичні підходи до визначення лояльності в організаційній психології. Матеріали всеукраїнської наукової конференції “Актуальні проблеми психології малих груп”. Київ: Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2011. С. 61–64;
4. Байдак Т.М., Болотова В.О. Споживча лояльність у полі соціологічного дискурсу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія “Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи”*. 2016. Вип. 36. С. 47–51.
5. Druckman D. Nationalism, Patriotism, and Group Loyalty: A Social Psychological Perspective. *Mershon International Studies Review*. 1994. Vol. 38. No. 1. P. 43–68.
6. Van Vugt M., Hart C.M. Social Identity as Social Glue: the Origins of Group Loyalty. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2004. No. 86. P. 585–598.
7. James K., Cropanzano R. Dispositional Group Loyalty and Individual Action for the Benefit of an Ingroup: Experimental and Correlational Evidence. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 1994. No. 60. P.179–205.
8. Alvesson M. Social identity and the problem of loyalty in knowledge-intensive companies. *Journal of Management Studies*. 2000. No. 37(8). P. 1101–1123.
9. Bogardus E. Group loyalty. *Fundamentals of Social Psychology*. 1924. P. 303–312. URL: https://brocku.ca/MeadProject/Bogardus/1924/1924_26.html (станом на 02.02.2018).
10. Основні засади та шляхи формування спільної ідентичності громадян України. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу 12 квітня 2017 р. Проект “Формування спільної ідентичності громадян України в нових умовах: особливості, перспективи і виклики” реалізується за підтримки програми MATRA МЗС Нідерландів та Фонду Конрада Аденауера. Київ, 2017. 94 с. URL: http://vps-16222.vps-ukraine.com.ua/images/Material_Conference/2017_04_12_ident/2017-Identi-3.pdf

Отримано 05.02.18 та оновлено 28.02.18

References

1. Chernysh, N.Y., Susak, V.I. (2016). Prelude. The burden of “Soviet legacy”: identification models of Lviv and Donetsk residents (1994–2010). *Ukr. socium– Ukrainian society*, 3 (58), 8-19 [in Ukrainian]
2. Malanchuk, O., Chernysh, N.Y., Susak, V.I. (2016). Forced choice: identities and attitudes before and after Euromaidan. *Ukr. sotsium– Ukrainian society*, 4 (59), 8-20 [in Ukrainian]
3. Nykonenko, L. (2011). Theoretical approaches to the definition of loyalty in organizational psychology. Paper presented to All-Ukrainian Scientific Conference “Actual Problems of the Psychology of Small Groups”. Kyiv: National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian]
4. Baidak, T., Bolotova, V. (2016). Consumer loyalty in the field of sociological discourse. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya “Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metody” – Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series “Sociological researches of modern society: methodology, theory, methods”*, 36, 47-51 [in Ukrainian]
5. Druckman, D. (1994). Nationalism, Patriotism, and Group Loyalty: A Social Psychological Perspective. *Mershon International Studies Review*, 38 (1), 43-68 [in English]
6. Van Vugt, M., Hart, C.M. (2005). Social Identity as Social Glue: the Origins of Group Loyalty. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 585-598 [in English]
7. James, K., Cropanzano, R. (1994). Dispositional Group Loyalty and Individual Action for the Benefit of an Ingroup: Experimental and Correlational Evidence. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 60, 179-205 [in English]
8. Alvesson, M. (2000). Social identity and the problem of loyalty in knowledge-intensive companies. *Journal of Management Studies*, 37(8), 1101-1123 [in English]

9. Bogardus, E. (1924). Group loyalty. *Fundamentals of Social Psychology*, 303-312. URL: https://brocku.ca/MeadProject/Bogardus/1924/1924_26.html (by 02.02.2018) [in English]

10. The main principles and the ways of the common identity formation of Ukrainian citizens. Informational and analytical materials for the Round Table, April 12, 2017.(2017). The project "Formation of the Common Civic Identity of Ukraine in New Conditions: Peculiarities, Prospects and Challenges" is being implemented with the support of the MATRA Program of the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands and the Konrad Adenauer Foundation. Kyiv. URL: http://vps-16222.vps-ukraine.com.ua/images/Material_Conference/2017_04_12_ident/2017-Identi-3.pdf [in Ukrainian]

Received on 05.02.18 and updated on 28.02.18

Сусак В.І., канд. соціол. наук, доцент, професор кафедри соціології Українського Католицького Університету, ул. І. Свенцицького, 17, Львів, 79011, Україна, e-mail: vi.susak@gmail.com,
Ващинська І.І., молодший научний співробітник Інституту історических досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, ул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна, e-mail: vashchynska23@gmail.com

ЛОЯЛЬНОСТНИЙ КОМПОНЕНТ ІДЕНТИЧНОСТІ “УКРАЇНЕЦЬ/КА”: РЕГІОНАЛЬНІ ІЗМЕРЕННЯ НА ПРИМЕРІ ГОРОДІВ ЛЬВОВА І ДОНЕЦЬКА (1994–2010–2015 рр.)

В статті групові лояльності інтерпретуються в якості суб'єктивного компонента соціальних ідентичностей – важкого структурообразуючого фактора регіоналізму. В цьому контексті ми звернули увагу на дві значимі лояльнісні складові ідентичності “українець/ка”: громадянську і націоналістическу. Особливості їх ізмерень формують регіоналізм в Україні. Результати досліджень, проведених во Львові і Донецьку, показали ознаки формування модерної української нації, оскільки громадянська лояльнісна складова ідентичності “українець/ка” в течение 1994–2010–2015 рр. превалювала над націоналістическим компонентом з певними варіаціями в регіонах.

Ключеві слова: соціальна ідентичність, групові лояльності, регіоналізм, Львів, Донецьк, модерні українська нація, порівняння середніх, однофакторний дисперсійний аналіз.

Susak V.I., PhD. (Sociology), Professor, Department of Sociology, Ukrainian Catholic University, 17 I. Svientsitskoho Str., Lviv, 79011, Ukraine, e-mail: vi.susak@gmail.com,
Vashchynska I.I., (Sociology), Junior Research Fellow, The Institute for Historical Research, Ivan Franko National University of Lviv, 1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine, e-mail: vashchynska23@gmail.com

LOYAL COMPONENT OF IDENTITY “UKRAINIAN”: REGIONAL MEASURES ON THE EXAMPLE OF CITIES OF LVIV AND DONETSK (1994–2010–2015)

The article is the third in cycle “Be a citizen of Ukraine: regional visions”. It proposes to operate interconnected concepts of “social identity” and “group loyalty”. We interpret the first concept as an important structure-forming factor of regionalism, because it represents the awareness of belonging to a particular socio-cultural community, and the second one – as explaining the essence and completeness of local social identities. The results of three waves of international research “Lviv-Donetsk: Sociological Analysis of Group Identities and Hierarchies of Social Loyalties”, conducted in 1994, 2010 and 2015, are analysed in this paper. Since in 1994 and 2010 the national identity “Ukrainian” in both cities was one of the five most popular identities, and only in Donetsk in 2015 it moved to the 8th place, and we decided to take it into account. Using the “loyalty” indicator, we drew attention to two content-forming components of identity “Ukrainian”: a civil one (when belonging to a nation is conditioned by modern multidimensional constructivist factors) and nationalistic (when an explanation of belonging to a certain nation is sought among primordial factors – tradition, history, monoculture etc.). Dialectical unity and the opposition of these components of the identity “Ukrainian” in fact form the mentality of contemporary Ukrainian society

and determine its regional measurements. In this research context, we constructed two indices: the “nationalist loyalty component” and the “civil loyalty component” of identity “Ukrainian”. The empirical testing of these theoretical constructs testified the signs of the formation of a modern Ukrainian nation, since the civil component in the period of 1994-2010-2015 actively prevailed over nationalistic component in both cities. On the other hand, there are manifestations of regional peculiarities of identity “Ukrainian”. In particular, in Donetsk region, the civil loyalty component was more pronounced than among Lvivians, and the nationalist one was prevalent among the respondents from Lviv as opposed to Donetskians.

Keywords: social identity, group loyalty, regionalism, Lviv, Donetsk, modern Ukrainian nation, comparison of the means, the one-way analysis of variance.